

CZU: 821.135.1-1:398:37.03

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.6619323>

MOTIVELE ESTETICO-FILOSOFICE ALE CONȚINUTULUI BALADEI „MIORIȚA” CA SURSĂ DE FORMARE A ORIENTĂRILOR VALORICE NAȚIONALE

Angela **BETIȘOR**

Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

Articolul este dedicat problemei ce vizează motivele și demersurile estetico-filosofice în conținutul baladei „Miorița” din perspectiva formării/ dezvoltării orientărilor valorice la elevi și adulți. În acest sens, „Miorița” conține o informație „codificată” despre sufletul poporului român, despre mentalitatea specifică și filosofia vieții oamenilor din spațiul românesc. Totodată, în balada „Miorița” este abordată problema dragostei de viață, problema iubirii și morții, dorința omului de a pătrunde și înțelege tainele lumii, naturii și ale cosmosului. Balada „Miorița” reflectă ideea integrității universului. Balada „Miorița” reprezintă și un cadru educațional privind formarea orientărilor valorice.

Cuvinte-cheie: balada „Miorița”, filosofia baladei „Miorița”, esteticul baladei „Miorița”, fatalism mioritic, orientări valorice, integritate universală.

AESTHETIC-PHILOSOPHICAL REASONS FOR THE CONTENT OF THE BALLAD “MIORIȚA” AS A SOURCE FOR FORMING THE NATIONAL VALUE ORIENTATIONS

This article is dedicated to the issue of motives and aesthetic-philosophical approaches in the content of the Ballad “Miorița” from the perspective of formation/ development of value guidelines for students and adults. In this sense, “Miorița” contains “coded” information about the soul of the Romanian people, about the specific mentality and philosophy of life of the people in the Romanian space. At the same time, in the ballad “Miorița” is addressed the problem of love of life, the problem of love and death, and the man's desire to penetrate and understand the mysteries of the world, nature and cosmos. The ballad “Miorița” reflects the idea of the integrity of the universe. The ballad “Miorița” is also an educational framework for the formation of value guidelines.

Keywords: “Miorița” ballad, “Miorița” ballad philosophy, “Miorița” ballad aesthetics, mioritic fatalism, value orientations, universal integrity.

Introducere

Istoria controversată a baladei „Miorița” a fost marcată de apariția unor studii științifice, monografii, considerate decisive privind impulsivitatea investigațiilor din domeniu. Aceste studii au generat direcții noi de interpretare, au emis ipoteze și teorii privind istoria și geneza baladei „Miorița”, au tratat într-un mod original atitudinea paradoxală a păstorului în fața morții sau, în unele cazuri, au indus antologii ample ale variantelor mioritice, acestea devenind o bază solidă pentru noi abordări.

Interesul cercetătorilor pentru cercetarea și analiza baladei „Miorița” este generat de multitudinea de teorii dezvoltate în timp: de la accentuarea fatalismului mioritic al lui J.Michelet [1], care, în 1854, a tradus balada în limba franceză până la conceptele contemporane, apărute mai târziu, care promovează termenii figurativi, precum *spațiul mioritic* (Lucian Blaga) [2], *blestemul mioritic* (Emil Cioran) [3], *moartea creatoare* (Mircea Eliade) [4], *catharsisul mioritic* (Ana-Maria Plămădeală) [5], *modelul arhetipal al sacrificiului* (Tatiana Tsivian) [6]. Prin eforturile de a regândi esența acestei balade misterioase, fiecare cercetător valorifică ideile existente, dezvăluind motivele poetice și filosofice ale baladei ca o contribuție valoroasă la cultura națională și mondială.

Esteticul și filosofia baladei „Miorița” din perspectiva cadrului valoric

Se cunoaște că orice concepție despre lume are la bază tendința de conservare a speciei umane. Cultura creată de popor reflectă acest concept, mentalitatea prin care se transmite modelul din generație în generație. Putem afirma că balada „Miorița” conține o informație „codificată” despre sufletul poporului, despre mentalitatea specifică și filosofia vieții a oamenilor din spațiul românesc. Valoarea artistică a baladei, originea și destinul acestei opere populare, influența ei asupra creației folclorice, confirmată prin sutele de variante ale acesteia, culese pe arii geografice extinse, ne permit să privim balada „Miorița” ca un fenomen inedit în istoria literaturii românești.

Esteticul și unicitatea baladei „*Miorița*” constă în conținutul complex filosofic, simbolic, psihologic, dramatic, ce reflectă atitudinea, unică în felul ei, a ciobănașului moldovean în fața morții, atitudine impresionantă ce dă farmec și valoare întregii creații. Modul de a reacționa la aflarea complotului pus la cale a dat naștere la diverse interpretări ale acestei reacții a personajului principal în fața trădării și a sfârșitului său. În investigațiile etno-folcloriștilor, ale filologilor și ale literaților sunt susținute ipoteze variate asupra concepției ideatice a baladei. Se vehiculează că balada ar exprima o atitudine fatalistă, de resemnare, că ar surprinde concepția panteistă despre moarte a poporului nostru în epoca preistorică, văzută ca o integrare în natură, că ar pune în lumină dorința tânărului cioban de a se jertfi cu demnitate și bărbăție.

Prezintă interes una dintre aceste concepții ideatice care constituie o abordare esențială a istoriei exegetice, însumând, totodată, răspunsurile semnificative la una dintre întrebările fundamentale: *de ce păstorul își acceptă soarta cu atâta seninătate?* Ne referim la **conceptul fatalismului mioritic**¹.

Polemica ce vizează acest concept a fost începută încă în anul 1854 de către francezul Jules Michelet, care scria că ciobănașul „... nu se înspăimântă (de moarte), nu face o figură proastă, o primește și se căsătorește cu plăcere cu această regină, logodnica lumii, și consumă fără murmur mariajul. Ieri – ieșit din natură, până astăzi – bucuros a o găsi și a reintra în sânul ei” [7]. Michelet acuză în „*Miorița*” mărturisirea unei prea facile resemnări, completând că aceasta ar fi o trăsătură națională.

De fapt, ideea referitoare la fatalismul eroului, care ulterior a fost extinsă până la ideea de fatalism al întregului popor, a pornit de la o notă a poetului Vasile Alecsandri: „Românul are mare plecare a crede în soartă. El își împarte viața în zile bune și zile rele, care aduc cu ele fericire sau nenorocire. Astfel, întâmplările lumii îl găsesc totdeauna pregătit a primi loviturile” [8]. Adăugând și o expresie populară – *Așa i-a fost soarta* –, se ajunge la o interpretare mistică, și anume aceea că românul ar crede în predestinare, în destin. Prin urmare, ciobanul nu se poate opune morții, luptându-se cu cei doi adversari, fiindcă el oricum este sortit pieirii și, în acest fel, își acceptă moartea cu seninătate. El vede moartea ca un proces inevitabil, însă nu din cauza slăbiciunii sale. Fatalismul în percepția vieții, a drumului său este corelat cu procesele naturale, cu periodicitatea nașterii și dispariției din natură. Totul în natură are un sfârșit ce duce spre un început. Acest circuit firesc dintre viață și moarte consemnat în percepția personajului principal ține de latura filosofică a baladei. Deși textul baladei nu conține nicio explicație a acestei resemnări în fața sortii, putem desluși conceptul arhaic dacic, lipsa fricii în fața morții.

Unii autori au remarcat resemnarea senină în fața morții și în ideea reintegrării cosmice o cristalizare a mentalității ulterioare naționale. Marele prozator Mihail Sadoveanu în discursul său academic din anul 1923, exprimându-și întreaga admirație față de măiestria poetului anonim, considera drept păcatul românilor trăsătura de a se resemna prea ușor. La această idee revine Sadoveanu mai târziu (în 1944), într-un articol: „Cântecul acesta bătrânesc rămâne singur, între mii de cântece, ca un pisc pleșuv între muncelile ... în el e înscris sufletul de resemnare al rasei” [9, 10].

Unii oameni de artă s-au arătat agasați de interpretările fataliste ale baladei „*Miorița*”, ei refuzau să recunoască dramele, destinul și idealul unui popor modern într-o creație folclorică foarte veche, respingând interpretarea pesimistă a baladei, aproape generală de la V. Alecsandri încoace. S-a ajuns la o confruntare între două poziții (care anii 1930-1940 nu reprezentau decât parțial opoziția „modernism-tradiționalism”).

Alexandru Odobescu (1861) este primul care respinge ideea fatalismului mioritic, fără însă a căuta o interpretare oarecare pentru modul în care se petrece moartea în baladă. A. Odobescu este de părere că la rădăcina atitudinii ciobanului ar sta regretul de a părăsi viața în floarea vârstei și, deci, substanța baladei nu are nicio urmă de fatalism, ci doar o tristețe vădită a *juneții învinse*.

Ducând mai departe exegeza filosofică a baladei, poetul-filozof român Lucian Blaga descifrează în *Miorița* o **transfigurare a morții**, pe care o mai găsește și în alte creații etnice, ceea ce îi permite să identifice în dragostea de moarte o caracteristică a spiritualității poporului român. Sociologul H. Stahl îi reproșa lui L. Blaga insuficiența informație etnografică și îl contrazice, subliniind că balada „*Miorița*” nu exprimă o iubire către moarte, ci mai degrabă descrie un ritual arhaic practicat la înhumarea tinerilor morți. Această legătură a baladei cu universul credințelor și practicilor funerare este sesizată și de Constantin Brăiloiu.

Au existat însă și autori care au încercat să demonstreze faptul că eroul din „*Miorița*” nu alege o poziție pasivă în fața loviturilor sortii, din contra – el este activ. Astfel, Aron Densușianu și Dumitru Caracostea se

¹ Fatalismul mioritic reprezintă una sau mai multe teorii filosofice în care poziția fatalistă a ciobanului din balada populară română „*Miorița*” reprezintă poziția poporului român față de viață.

apropie de o *interpretare realistă* a baladei „Miorița”, accentuând în textul popular expresia unui mod de viață specific păstoritului, vitalitatea poporului, dragostea oierului față de viață, față de îndeletnicirea sa, dar, mai ales, față de mamă. Ambii cercetători remarcă în testamentul oierului o puternică dragoste față de viață, atașamentul față de grupul său social, pasiunea pentru îndeletnicirea sa, pentru frumusețile unice ale naturii, dar, mai ales, iubirea și grija pentru mamă. Departe de a fi înspăimântat de perspectiva morții și de a se resemna în fața acesteia, el este preocupat mai întâi de îndeplinirea tuturor rânduielilor tradiționale ale ritului funebru pentru desăvârșirea sa ca om. Precizarea locului unde să fie înmormântat reflectă puternicul atașament față de îndeletnicirile obișnuite, dorința de a rămâne veșnic lângă lucrurile și ființele pe care le-a iubit. Aceasta reprezintă nu o resemnare, ci o laudă adusă vieții active și creatoare, o laudă a muncii și strădaniei omenești, fără de care viața și-ar pierde sensul. Oierul moldovean în textul baladei „Miorița” își acceptă decesul cu demnitate și seninătate, convins că prin moarte se va integra în circuitul universal etern.

Un alt concept filosofic important ce rezidă în textul și subtextul baladei „Miorița” se referă la dorința omului de a pătrunde și înțelege tainele lumii, de a se contopi cu natura, cu cosmosul, cu universul. Acest concept mitic, când omul se integrează în circuitul universal, se vede și se simte ca o parte organică a naturii de basm, a lumii cosmice, în care se simte liniștit, fericit, reflectă ideea *integrității universului*. În acest sens faptele descrise în baladă, ce țin de o dramă de viață păstorească din perioada veche transhumanică, capătă o anvergură mitică.

Analiza baladei „Miorița” și a numeroaselor versiuni ale acesteia, existente în folclorul românesc, sugerează că, după toate probabilitățile, acțiunile ce au loc în baladă se bazează pe un ritual de inițiere și consacrare pentru o meserie sau îndeletnicire, astfel încât personajul principal – un tânăr păstor – ar fi trebuit să demonstreze dragostea sa pentru munca de păstor, să manifeste ascultare față de păstorii superiori și să primească orice pedeapsă pentru abaterile sale.

Motivul *mors immatura (moarte prematură)*, precum și imaginea mioarei personificate, apare mult mai târziu, atunci când ritualul trece în trecutul îndepărtat, devenind o legendă. Acest lucru este sugerat de absența mieilor în cele mai multe colinde din Transilvania; în aceste colinde eroul se adresează direct colegilor – păstori care ar fi vrut să-l omoare².

Realitatea înfăptuirii crimei nu este adeverită nici în colinde, nici în baladă, nicăieri nu este descrisă crima „dusă până la sfârșit”. Acest fapt sugerează ideea existenței unui ritual de inițiere, despre care am scris mai sus. De aici se explică descrierea diferitor metode de pedepsire a ciobănașului, pentru care există întotdeauna același răspuns al oierului, dorința sa de a muri din dragoste pentru îndeletnicirea sa și să fie îngropat: „Aici, pe-aproape./ În strunga de oi./ Să fiu tot cu voi...”.

Departe de a fi înspăimântat de perspectiva morții și de a se resemna în fața acesteia, el este preocupat mai întâi de împlinirea tuturor rânduielilor tradiționale ale ritualului funebru pentru desăvârșirea sa ca om, întregirea vieții și continuitatea ei într-o altă dimensiune, universală, cosmică. Atitudinea ciobănașului în fața morții impresionează și dă farmec și valoare întregii creații. Ea poate fi similară cu un act al ofrandei, cu ritualurile antice de sacrificii umane, considerate firești în civilizațiile demult dispărute. În concepția panteistă acest sacrificiu este privit ca o ofrandă adusă zeităților, nu ca o moarte, ci ca o șansă de a renaște, așa cum renaște totul în lumea naturală universală, cum se creează circuitul vieții eterne universale.

Într-un anumit fel, ciobănașul își arată atașamentul față de lumesc, față de viața sa de zi cu zi, obiectele și persoanele dragi. Precizarea locului unde dorește ciobănașul să fie înmormântat reflectă puternicul său atașament față de îndeletnicirile obișnuite, dorința de a rămâne veșnic lângă lucrurile și ființele pe care le-a iubit. El dorește să aibă la cap fluierul dragi, aceasta simbolizând supraviețuirea prin cântec, integrarea cu arta sunetelor a vieții păstorești, importanța esteticului în civilizația poporului.

Este curios că în varianta de colind al textului baladei „Miorița” este accentuată dragostea pentru îndeletnicirea de păstor, evenimentele și circumstanțele din realitate sunt relevate echilibrat alături de descrierile fantasmagorice, aceste două dimensiuni ale narațiunii completându-se reciproc. În schimb, în baladă se pune accent pe ritualul menționat mai sus, este adus personajul nou – *oița bărsană*, sunt aduse noi fragmente în care *realitatea și ficțiunea* se întrepătrund, formează un circuit sinergic, producând mitologizarea subiectului. În acest fel, evoluția conținutului filosofic în „Miorița”, pornește de la relatarea unor evenimente ce țin de dra-

² De multe ori aceștia apar în colinde ca verișori sau chiar frați mai mari, ceea ce provoacă din nou o gamă largă de asociații și interpretări, explicând, de asemenea, răspunsul protagonistului prin etica relațiilor dintre generații, adică cel mai tânăr nu are dreptul de a contrazice o persoană mai în vârstă, trebuie să se supună în toate.

mele vieții păstorești spre *logica mitică de anvergură a miturilor antice universale, transcende spre dimensiunea și profunzimea tragediilor antice grecești.*

În demersul filosofic al baladei „*Miorița*” evidențiem două aspecte – cel legat de fatalitate, de acceptarea morții ca o continuare a vieții, un deznodământ inevitabil al existenței în dimensiunea pământească. Pe altă parte, conceptul filosofic al baladei milenare aduce viziunea panteistă de universalitate și primordialitate a naturii, a cosmosului și a omului ca parte integră și integrantă a acestui circuit etern dintre părțile componente ale sistemului panteist. Aceste aspecte creează nu doar „misterul” și atractivitatea acestei capodopere folclorice, ele îi conferă un conținut actual și interesant pentru abordări artistice, pun în mișcare viața lăuntrică a omului modern, generează fantezia creatoare și conduc spre evaluări moderne ale valorilor umane etice eterne.

Studiind diferite surse am remarcat că, deși subiectul baladei „*Miorița*” este unul foarte simplu, cu termeni și figuri de stil accesibile, această baladă ascunde o enigmă, oferind fiecărui cititor posibilitatea de a identifica mesajul și filosofia acestei scrieri. Creată de popor pe parcursul a sute de ani, balada scoate în prim-plan o realitate vădită a existenței umane, plină de valori materiale, trădare, invidie și concurență. Dincolo de toate, „*Miorița*” demonstrează o îndelungată și extinsă experiență de gândire și creație artistică a poporului român asupra problemei vieții și morții – problemă ce preocupă până în prezent umanitatea.

Una dintre întrebările eterne ale omenirii este moartea; nu pentru a discuta despre moarte ca atare, ci pentru a ști cum trebuie trăită viața. Deci, „*Miorița*” „atacă” una dintre problemele fundamentale ale omului și pune în discuție însăși semnificația existenței lui. Seninătatea cu care orice suflare vie își acceptă sfârșitul – acesta fiind sensul despre care doinește senina înțelepciune a textului și aceasta-i lecția de învățătură, pe care o ia omul de la cele înconjurătoare, pentru o mai luminoasă trecere și integrare în marele ciclu al vieții și al morții. Pentru un bun creștin, ce aparținea mai ales mediului sătesc din România tradițională, acest fapt avea loc prin actul „mântuirii” sau prin intrarea în rai.

Din momentul descoperirii ei, balada „*Miorița*” a devenit un izvor de inspirație pentru oamenii de artă din diferite domenii – scriitori, compozitori, coregrafi, artiști plastici. Subiectul, dar mai ales filosofia baladei, a fascinat dintotdeauna poezii din spațiul românesc, i-a inspirat la crearea operelor literare. „*Miorița*” a putut fi tratată ca o dezbatere etică la George Coșbuc în „*Moartea lui Fulger*”, reprezintă un imbold pentru meditație filosofică la Mihai Eminescu, Lucian Blaga ori Tudor Arghezi. Garabet Ibrăileanu afirmă despre poemul „*Mai am un singur dor*” că reprezintă „*Miorița*” lui Mihai Eminescu. Același lucru se poate spune despre „*Gorunul*” ori „*Glas de seară*” de Lucian Blaga, despre „*De-a v-ați ascuns*” de Tudor Arghezi sau „*Balada morții*” de George Topârceanu.

În sculptură motivele mioritice se regăsesc în „*Coloana Infinitului*” a lui Constantin Brâncuși. Capodopera sculpturală, considerată cea mai monumentală expresie a sculpturii moderniste, atinge simbolică sacrificiului uman, fiind dedicată eroilor căzuți pentru Patrie. Actul eroic – ce are la bază un sacrificiu și mai ales sacrificiul de sine însuși – face posibilă întâlnirea omului cu Divinitatea.

Pintre numeroase creații artistice inspirate de baladă, remarcăm în acest context poemul „*Miorița*” al compozitorului Tudor Chiriac. Acest poem simfonic conține un mesaj epic-narativ, redat prin note și simboluri muzicale, „conceptul lucrării l-a determinat pe autor să opereze cu tensiuni emotive maxime, dramaticul și tragicul atingând uneori ultimul grad de incandescență” [11], susține muzicologul Violina Galaicu. Cu toate acestea, poemul păstrează un echilibru și o seninătate purificatoare în întreaga expunere muzicală a subiectului, conflictului, deznodământului. Poemul „*Miorița*” de Tudor Chiriac oferă un model de gândire componistică, care asigură integrarea deplină a valorilor naționale în circuitul spiritual universal.

În 1986 poemul lui Tudor Chiriac [12] a fost calificat de către Consiliul muzical internațional din cadrul UNESCO drept una dintre zece lucrări cele mai bune ale lumii; un an mai târziu s-a bucurat de o apreciere înaltă la bienala din Zagreb. Poemul a fost interpretat în Australia, Brazilia, Bulgaria, Japonia, Norvegia, Olanda, Spania, Franța.

Fiecare dintre marii autori abordează și tratează în viziune proprie tema mioritică, dar fiecare se lasă în mod deliberat, mai mult sau mai puțin vizibil, convins de înțelesurile filosofice ale baladei, transmise însă pe cale estetică; fiecare dă expresie poetică personală stării lirice în fața morții.

Esteticul și filosofia baladei „*Miorița*” din perspectiva formării orientărilor valorice

Balada „*Miorița*”, prin caracterul său epic, exercită o puternică influență educațională și psihologică asupra celor implicați în procesul de citire, percepție și analiză a acesteia. Esteticul și filosofia baladei permit valori-

ficarea legităților generale de dezvoltare a societății în procesul de formare a cadrului valoric al personalității. În acest sens, balada „Miorița”, creată în corespundere cu legitățile frumosului, este privită și ca produs și ca purtător al valorilor, frumosul reprezentând una dintre categoriile estetice.

Esteticul, prin natura sa, este similar cu adevărul, însă diferă prin esența sa. Dacă adevărul înseamnă cunoaștere rațională, atunci esteticul nu este doar cunoaștere, ci și experiența emoțională în urma percepției unui obiect. Prin urmare, echivalentul psihologic al esteticului este experiența/ emoția care, la rândul său, acționează întotdeauna ca un produs, un rezultat al relațiilor dintre subiect și obiect. Specificul acestor relații este determinat de doi factori: caracteristicile estetice ale obiectului (balada „Miorița”) și relaționarea sa cu ideile și gusturile estetice ale omului, adică cu orientările valorice care alcătuiesc „conștiința lui estetică”.

La baza conștiinței estetice a individului se află necesitatea estetică, interesul față de valorile estetice, setea pentru frumos și armonie.

Este important să constatăm că estetica este produsul unei activități spirituale care a apărut în percepția și aprecierea individuală. Categoriile esteticii/ frumosului, prin caracterul lor semnificativ, dezvoltă nu doar gândirea creativă a personalității, ci formează și orientările sale valorice, determină poziția sa de viață [13].

Opera de artă emită lumea reală, în plan figurativ. Valoarea acestei opere, inclusiv cea estetică, în cazul dat a baladei „Miorița”, este determinată de calitatea „emiterii” realității. Anume „imitația” face contextul estetic să fie înțeles și să concretizeze relațiile ce există între lumea reală și artă, între „copie și model” [Apud 14].

Așadar, balada „Miorița” se înscrie în cadrul valoric uman prin valențele sale estetice și filosofice, prin mijloacele sale specifice de a reflecta lumea înconjurătoare, dar și prin mijloacele sale de a influența formarea personalității și, în primul rând, a orientărilor valorice ale acesteia. În acest sens, valorile baladei „Miorița” au un rol activ, transformator în raport cu lumea reală și reflectă realitatea, care este exterioară subiectului creator și/ sau „consumator”, „asimilator” de valori. Această abordare se axează pe „raportul, relația care se stabilește între subiect și obiect, valoarea ia naștere și ființă printr-o reciprocitate permanentă a subiectului creator cu obiectul care face ocazională creația” [15, p.188].

Așadar, poziționarea filosofică și estetică cu referire la formarea orientărilor valorice din perspectivă fenomenologică se axează pe acceptarea „primatului absolut al valorii”, dar și a „omului în unitatea sa și în deschiderea acestuia către lume...”. În acest sens, numai omul ca ființă umană manifestă autonomie axiologică; „nu conștiința determină valorile, ci valorile determină conștiința” (N.Harnuanu) [Apud 16].

Concluzii:

În concluzie, putem constata că formarea orientărilor valorice autohtone ale personalității poate fi bazată pe două axe dominante: (1) Balada „Miorița” și caracteristicile acesteia ca valoare estetică, ca purtătoare de valori naționale și universale și (2) Balada „Miorița” ca mijloc de creare a diferitor categorii de valori personale. Totodată, formarea orientărilor valorice ale personalității poate fi realizată prin valorificarea esteticului și filosofiei baladei „Miorița” ca operă literară, operă muzicală, operă coregrafică și operă de artă plastică.

Referințe:

1. MICHELET, J. *Légendes démocratiques du Nord*. Paris: Garnier Freres Libraires, 1854.
2. BLAGA, L. *Spațiul mioritic*. București: Cartea Românească, 1936.
3. CIORAN, E. *Schimbarea la față a României*. București: Humanitas, 1990.
4. ELIADE, M. *Mitul eternei reînțoarceri*. București: Univers Enciclopedic, 1999.
5. PLĂMĂDEALĂ, A.M. *Filmul și Mitul*. Chișinău: Epigraf, 2001.
6. ЦИВЬЯН, Т.В. «Миорица»: Уникальное и типовое. В: *Лингвистические основы балканской модели мира*. Москва: Наука, 1990, с.185-193.
7. MICHELET, J. *Op.cit.*
8. ALECSANDRI, V. *Poezii populare. Balade. Cîntece bătrînești*. Iași: Tipografia Buciumul Român, 1852.
9. SADOVEANU, M. *Poezia populară*. În: Sadoveanu M. *Mărturisiri*. București: ESPLA, 1960, p.101-102.
10. ЗАХАРОВ, П. *Сочинение танца*. Москва: Искусство, 1983.
11. GALAICU, V. *Dimensiunea etnică a creației muzicale (în lumina tradiției românești)*. Chișinău: ARC, 1998.
12. CHIRIAC, T. *Miorița: poet pentru voce, orgă, clopote bisericesti și tubulare și bandă de magnetofon*. Chișinău: Literatura artistică, 1989.
13. DOHOTARU, M, GUȚU, Z. *Valențe axiologice și educative ale artei coregrafice*: Monografie. Chișinău: CEP USM, 2019. 164 p.
14. Apud DOHOTARU, M, GUȚU, Z. *Op.cit.*

15. ANDREI, P. *Filosofia valorii*. Iași: Polirom, 1997. 240 p.
16. Apud BĂRZESCU, I. *Axiologie*. Timișoara. 1994. 136 p.

Date despre autor:

Angela BEȚIȘOR, doctorandă, Școala doctorală *Studiul Artelor și Culturologie*, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice.

E-mail: angela.bets@mail.ru

ORCID: 0000-0001-7573-6117

Prezentat la 25.03.2022